

Πρότυπα-πειραματικά σχολεία

1. Τα πρότυπα-πειραματικά: ένα ιστορικό

Τα πειραματικά σχολεία (στα οποία εντάχθηκαν με το Ν. 1566/85 και τα ιστορικά πρότυπα σχολεία) έχουν μακρά ιστορία στον τόπο μας. Τα σχολεία αυτά στη διαδρομή τους παρείχαν ευκαιρίες κοινωνικής κινητικότητας με όρους αμιγώς αξιολογικούς, αποτέλεσαν κυψέλες παραγωγής της πνευματικής, πολιτικής και κοινωνικο-οικονομικής ηγεσίας, που είχε ανάγκη ο τόπος. Παράλληλα συνέβαλλαν επί πολλά χρόνια στην ανάπτυξη και εφαρμογή σημαντικών εκπαιδευτικών καινοτομιών και λειτούργησαν ως κέντρα πρακτικής άσκησης εκπαιδευτικών. Πολλά από τα σχολεία αυτά αποτέλεσαν εκπαιδευτικά ιδρύματα υψηλού κύρους και μεγάλης ακτινοβολίας, παρήγαγαν αξιόλογο εκπαιδευτικό έργο, αποφοίτησε πλειάδα σημαντικών προσωπικοτήτων της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας από αυτά, και προσέφεραν σημαντικές υπηρεσίες στην ελληνική κοινωνία.

Στη διαδρομή τους, κυρίως κατά τη δεκαετία του 1980, διατυπώθηκαν πολλές απόψεις αξιολογών παιδαγωγών, αλλά και εκπαιδευτικών ότι τα σχολεία αυτά είχαν έναν κοινωνικά ελιτίστικο χαρακτήρα, αποτελώντας έτσι μηχανισμό κοινωνικής διάκρισης και αναπαραγωγής. Όμως η μακρά ελληνική παράδοση θεωρεί, και έχει εν πολλοίς θεσμικά, κατοχυρώσει την ανοιχτή εκπαίδευση σε όλα τα κοινωνικά στρώματα.

Με το άρθρο 91 του Ν. 1566/85 καταργήθηκαν τα ιστορικά πρότυπα σχολεία, τα οποία λειτουργούσαν μέχρι τότε παράλληλα με τα υπόλοιπα δημόσια σχολεία, και μετατράπηκαν σε πειραματικά. Με την κατάργηση των προτύπων σχολείων καταργήθηκαν και οι εισαγωγικές εξετάσεις των μαθητών σε αυτά.

Στα πειραματικά σχολεία οι μαθητές εισάγονται, από τότε, με κλήρωση.

Τις τελευταίες δεκαετίες κάποια πειραματικά σχολεία συνδέονται με τα πανεπιστήμια και κάνουν σε αυτά πρακτική άσκηση οι φοιτητές, κάποια άλλα λειτουργούν μόνο κατ' όνομα ως πειραματικά, ενώ κάποια συνεχίζουν μια παράδοση στην καινοτομία και στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

2. Η θέση του ΥΠΑΒΜΘ για τα πρότυπα-πειραματικά σχολεία

Το μεγάλο πρόταγμα της εκπαιδευτικής μας πολιτικής σήμερα είναι η κοινωνία της γνώσης και ο μορφωμένος πολίτης του 21^{ου} αιώνα. Η επιλογή μας αυτή, αποτελεί την πιο σημαντική επένδυση στην ανάπτυξη της χώρας και κυρίως στη νέα γενιά που καλείται να ορίσει τη ζωή της σε ένα διαρκώς μεταλλασσόμενο και απαιτητικό διεθνές, κοινωνικό και τεχνολογικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό καταθέσαμε το σχέδιο μας για το Νέο Σχολείο, το οποίο αφορά το σύνολο του περιεχομένου και της λειτουργίας του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Είμαστε η χώρα πολλών διακηρυγμένων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και πολλών χαμένων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων. Σήμερα δεν μπορούμε να πάμε με τον ίδιο ρυθμό. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα χρειάζεται την αξιοκρατική πνευματική άμιλλα, την αριστεία και την καινοτομία, την ανοιχτή και ποιοτική αναβάθμιση μαθητών και εκπαιδευτικών, μεθόδων και πρακτικών. Στο πλαίσιο των αλλαγών για την εκπαίδευση είναι ανάγκη να εξετάσουμε το ρόλο και τη λειτουργία των πρότυπων-πειραματικών σχολείων, λαμβάνοντας υπόψη τον εκπαιδευτικό και κοινωνικό τους ρόλο στα σύγχρονα παιδαγωγικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα.

Τα πρότυπα-πειραματικά σχολεία μπορούν να αποτελέσουν τα εργαστήρια ανασυγκρότησης της ελληνικής εκπαίδευσης, που έχει ξεκινήσει με την καθιέρωση του Νέου Σχολείου και των συναφών δράσεων που το συνοδεύουν. Να γίνουν σημεία αναφοράς για τα υπόλοιπα δημόσια σχολεία. Να καταστούν κέντρα παραγωγής και διάχυσης καλών πρακτικών, που θα αποτελούν για τα υπόλοιπα σχολεία προτάσεις και όχι συνταγές επιτυχίας. Να γίνουν σχολεία αναφοράς ποιοτικού εκπαιδευτικού έργου, με στόχο την προώθηση της αριστείας σε όλους τους τομείς και σε όλα τα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης. Να λειτουργήσουν με πρωτοβουλίες, ελευθερία επιλογών και συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Να αποτελέσουν τις εστίες που θα κινητοποιούν τις υπάρχουσες δυνάμεις στον εκπαιδευτικό χώρο, προσφέροντας τελικά την επαγγελματική ικανοποίηση, που τόσο πολύ έχουν στερηθεί για χρόνια οι εκπαιδευτικοί μας. Το προτεινόμενο σχέδιο νόμου αυτές ακριβώς τις ανάγκες έρχεται να ικανοποιήσει.

3. Σχέδιο Λειτουργίας των πρότυπων-πειραματικών σχολείων: Βασικά σημεία

3.1. Σκοποί λειτουργίας των πρότυπων-πειραματικών σχολείων

Οι σκοποί λειτουργίας των πρότυπων-πειραματικών σχολείων είναι:

A. Η παροχή υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης στους μαθητές για την

1. ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του κάθε μαθητή,

2. υποστήριξη του στόχου της αριστείας και της δημιουργικότητας στην εκπαίδευση με τη δημιουργία ομίλων όπου μπορούν να συμμετέχουν μαθητές από όλα τα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης,
3. ανάδειξη, προώθηση και εκπαίδευση μαθητών με υψηλές μαθησιακές δυνατότητες και ταλέντα αλλά και μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες.

Β. Η προαγωγή της εκπαιδευτικής έρευνας στην πράξη σε συνεργασία με τα αντίστοιχα πανεπιστημιακά τμήματα

1. στη διδακτική των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων,
2. στον ψυχοπαιδαγωγικό τομέα,
3. στην οργάνωση, διοίκηση, αξιολόγηση και διαχείριση σχέσεων στο επίπεδο της σχολικής μονάδας.

Γ. Η εκπαίδευση των φοιτητών και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών

1. η πρακτική άσκηση των προπτυχιακών φοιτητών (από Παιδαγωγικά Τμήματα, Σχολές Θετικών Επιστημών, Φιλοσοφικές Σχολές κλπ.) και των μεταπτυχιακών φοιτητών στις επιστήμες της εκπαίδευσης (αγωγής) σε συνεργασία με τις αντίστοιχες Πανεπιστημιακές Σχολές και Τμήματα,
2. η επαγγελματική ανάπτυξη όλων των εκπαιδευτικών της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας σε συνεργασία με τα ΑΕΙ και το ΠΙ.

Δ. Η πειραματική εφαρμογή κυρίως

1. προγραμμάτων σπουδών, αναλυτικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας,
2. εκπαιδευτικού υλικού (όπως σχολικών εγχειριδίων, λογισμικών, υλικού προερχόμενου από ερευνητικές δραστηριότητες, υποστηρικτικού διδακτικού υλικού των ΠΠΣ) οποιασδήποτε μορφής (όπως έντυπης, ψηφιακής, εργαστηριακής),
3. καινοτόμων διδακτικών πρακτικών (όπως διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ),
4. καινοτόμων και δημιουργικών δράσεων,
5. προτάσεων αξιολόγησης της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου και της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολικών μονάδων και
6. νέου μοντέλου διοίκησης και λειτουργίας του σχολείου.

3.2. Ορισμός πρότυπων-πειραματικών σχολείων (ΠΠΣ)

Ως ΠΠΣ μπορεί να ορισθούν τα πειραματικά σχολεία των πανεπιστημίων και τα λοιπά πειραματικά σχολεία, τα ολόημερα πειραματικά δημοτικά σχολεία, καθώς και λοιπές σχολικές μονάδες γενικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης, εφόσον έχουν συνδεθεί με Α.Ε.Ι.

3.3. Σύνδεση πρότυπων-πειραματικών σχολικών μονάδων διαφορετικής βαθμίδας – Επιλογή μαθητών

Υφιστάμενα πειραματικά δημοτικά σχολεία και γυμνάσια τα οποία συνδέονται μεταξύ τους, ύστερα από τον ορισμό τους ως ΠΠΣ διατηρούν τη σύνδεση αυτή, ώστε οι απόφοιτοι του δημοτικού να εγγράφονται στο γυμνάσιο με βάση προϋποθέσεις, οι οποίες ορίζονται από το Επιστημονικό Εποπτικό Συμβούλιο του οικείου γυμνασίου και εγκρίνονται από τη Διοικούσα Επιτροπή Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων (Δ.Ε.Π.Π.Σ.). Ο αριθμός των μαθητών που μπορεί να εγγραφούν στο πρότυπο-πειραματικό γυμνάσιο είναι ίσος με τον αριθμό των αποφοίτων του συνδεδεμένου πρότυπο-πειραματικού δημοτικού προσαυξημένος έως και 50%.

Σε περίπτωση που το πρότυπο-πειραματικό γυμνάσιο δεν συνδέεται με πρότυπο-πειραματικό δημοτικό σχολείο, καθώς και στην περίπτωση της κάλυψης των επιπλέον θέσεων για τα συνδεδεμένα πρότυπα-πειραματικά γυμνάσια, η εισαγωγή μαθητών γίνεται με βάση προϋποθέσεις που ορίζει το Εποπτικό Επιστημονικό Συμβούλιο (ΕΕΣ) και εγκρίνονται από τη Δ.Ε.Π.Π.Σ.

Η εισαγωγή των μαθητών στα πρότυπα-πειραματικά λύκεια γίνεται κατόπιν εξετάσεων ή τεστ δεξιοτήτων, σύμφωνα με απόφαση της Δ.Ε.Π.Π.Σ., που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του ΕΕΣ.

Η επιλογή των μαθητών γίνεται στο πρότυπο-πειραματικό δημοτικό σχολείο με κλήρωση ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους. Η επιλογή των μαθητών στο πρότυπο-πειραματικό γυμνάσιο και στο πρότυπο-πειραματικό λύκειο γίνεται, σύμφωνα με τα οριζόμενα ανωτέρω, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους. Ο αριθμός μαθητών σε κάθε τμήμα για την Α΄ Δημοτικού ή Α΄ Γυμνασίου ή Α΄ Λυκείου κάθε έτους καθορίζεται με απόφαση της Δ.Ε.Π.Π.Σ., που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση του ΕΕΣ κάθε σχολείου, αφού ληφθούν υπόψη οι συνθήκες λειτουργίας του.

3.4. Διάρθρωση ωρολόγιου προγράμματος- Λειτουργία του σχολείου

1. Τα πρότυπα-πειραματικά σχολεία ακολουθούν το προβλεπόμενο για όλα τα σχολεία πρόγραμμα σπουδών.

2. Για την αποτελεσματικότερη επίτευξη των ειδικών στόχων τους, πρότυπα-πειραματικά σχολεία απολαμβάνουν στα ζητήματα του σχολικού προγράμματος (curriculum) και γενικότερης λειτουργίας της σχολικής μονάδας αυξημένους βαθμούς ελευθερίας. Έτσι μπορούν, μεταξύ των άλλων:
- 2.1. να τροποποιούν για τις ανάγκες της έρευνας ή/ και της άσκησης των φοιτητών και να εμπλουτίζουν το αναλυτικό πρόγραμμα
 - 2.2. να δοκιμάζουν τη χρήση καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού,
 - 2.3. να εφαρμόζουν εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας και να αποτιμούν συγκριτικά την αποτελεσματικότητά τους
 - 2.4. να αξιοποιούν υφιστάμενους θεσμούς (όπως είναι, για παράδειγμα, οι μαθητικές κοινότητες, οι παιδαγωγικές συνεδρίες κλπ) ή να διαμορφώνουν και να δοκιμάζουν νέους που προωθούν σχέσεις συνεργασίας και συναντίληψης μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας (εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς) που κάνουν το σχολείο ένα χώρο δημιουργίας και χαράς.
 - 2.5. να οργανώνουν ομίλους εκτός διδακτικού προγράμματος, που ικανοποιούν τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και ικανότητες των μαθητών σε γνωστικούς τομείς (όπως τα μαθηματικά, τα φυσικά, η γλώσσα, η λογοτεχνία κλπ) αλλά και σε άλλα πεδία (όπως οι τέχνες, ο αθλητισμός κλπ). Οι όμιλοι αυτοί κρίνονται ως οι προσφορότεροι χώροι για την ανάπτυξη των αυξημένων ικανοτήτων και ιδιαίτερων κλίσεων ταλαντούχων μαθητών, χωρίς αυτοί να αποκόπτονται από το φυσικό νεανικό περιβάλλον στο οποίο ανήκουν. Στους ομίλους μπορούν να συμμετέχουν υπό προϋποθέσεις αριστούχοι μαθητές και από άλλα σχολεία. Με τον τρόπο αυτό δημιουργούνται πυρήνες αριστείας και δημιουργικότητας που αξιοποιούν τις αυξημένες ικανότητες ορισμένων μαθητών, χωρίς να υπονομεύεται η κοινωνικοποίησή τους, την οποία θα προκαλούσε η αποκοπή τους από την ομάδα των συνομηλίκων τους και η ένταξή τους σε ειδικά τμήματα.
 - 2.6. Για την πραγματοποίηση όλων των ανωτέρω το σχολείο μπορεί να τροποποιεί το ωρολόγιο πρόγραμμα αυξάνοντας τις διδακτικές ώρες για τους ενδιαφερόμενους μαθητές με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους.

3.5. Οργάνωση και διοίκηση των πρότυπων-πειραματικών σχολείων

Όργανα διοίκησης των πρότυπων-πειραματικών σχολείων αποτελούν: α) η Διοικούσα Επιτροπή Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) σε εθνικό επίπεδο, β) το Επιστημονικό Εποπτικό Συμβούλιο (Ε.Ε.Σ.) του κάθε πρότυπου-πειραματικού σχολείου, γ) ο Διευθυντής του πρότυπου-πειραματικού σχολείου, δ) ο Υποδιευθυντής του πρότυπου-πειραματικού σχολείου, και ε) ο Σύλλογος Διδασκόντων του πρότυπου-πειραματικού σχολείου.